

BESZÁMOLÓK

SZEMLEK

REFERÁTUMOK

Holland– magyar– német TEMPUS-szimposium Budapesten

Az ELTE két könyvtárosképzési tanszéke (BTK és TFK) a hannoveri és a deventeri szakfőiskolákkal együtt elnyerte – mint ismeretes – a TEMPUS program nemzetközi fejlesztési pályázatát. E program keretében 1991 júliusában Budapesten holland–magyar–német szimpóziumot szerveztek *„Információs szakember Európa számára – a magyar könyvtárosképzés új súlypontjai”* jelmonddal. A szimpóziumon előadást tartott Hans-Peter Blumendorf és Andreas Nowak (hannoveri szakfőiskola), Jan Verhoeven (deventeri szakfőiskola) Darányi Sándor és Fülöp Géza (ELTE). Az alábbiakban a jegyzőkönyvek alapján kivonatossan ismertetjük a tanácskozás főbb témaköreit.

Tantervfejlesztési előmunkálatok

A TEMPUS-pályázat egyik súlypontja: olyan korszerű magyar könyvtárosképzési tanterv kidolgozása, amely egyrészt megfelel napjaink követelményeinek, másrészt összhangban van az európai felsőfokú könyvtárosképző intézmények curriculumával. (Ez utóbbi ui. előfeltétele a diplomák külföldi elismerésének.)

A tantervfejlesztési előmunkálatok céljára a TEMPUS az első évben 20 000 DEM-et biztosított, ami lehetővé tette a következőket:

- ▶ *Az oktatók és a hallgatók információcseréje:* a magyar tanároknak és a hallgatóknak lehetőségük volt Hannoverben, ill. Deventerben tanulmányozni az ottani tanterveket és az oktatási intézmények szervezetét.
- ▶ *Munkabizottságok:* a tantervkészítés kérdéseinek megbeszélésére két munkaértekezletet tartottak Hannoverben, ill. Deventerben; a harmadik megbeszélés a budapesti szimpózium keretében történt.
- ▶ *Tantervek cseréje:* a magyar kollégák megkapták a két külföldi könyvtárosképző intézmény curriculumait, ezek szolgálták a további tervezés alapjául.
- ▶ *Diplomamunkák:* az előkészületek egy része diplomamunkák formájában történt. Hannoveri hallgatók német és angol curriculumokkal összeha-

sonlítva elemezték az ELTE könyvtárosképzési tantervét; magyar hallgatók is végeztek hasonló előmunkálatokat.

A felsorolt munkák eredményeként 1991-ben olyan elvi megállapodás jött létre, hogy a négy intézmény tanterveinek a törzsanyag 60%-ában kívánatos megegyeznie, és hogy az azonos tartalmú stúdiumok lehetőleg a partnereknél már bevált struktúra szerint kövessék egymást.

Javaslat a magyar tanterv módosítására

A magyar fél abból indul ki, hogy az ELTE jelenleg használatos tantervei megtartották hagyományos könyvtárosképző jellegüket (noha az informatikának egyre nagyobb szerep jut bennük); a tanterv óraszám és sorrendje, tehát a belső logikája eltér a külföldi partnerek gyakorlatától. A járható út ezért a meglevő képzési forma fenntartása mellett olyan *alternatíva* kidolgozása, amely a jelenlegi egyetemi szabályozás kereteit betartva s a partnerek javaslatait figyelembe véve biztosítja az informatikai képzés korszerűsítését.

E cél érdekében a már oktatott informatikai ismeretek köréből főleg a gyakorlatiakat kell fejleszteni.

A modernizálás olyan időszakban történik, mikor a BTK egyébként is megreformálja tanulmányi és vizsgaszabályzatát. Az újabb szabályozás egyik novuma az egyszakos képzés, a másik a tanszékek döntési szabadsága abban, hogy mit és mikor oktassanak. Az elfogadott tanulmányi és vizsgaszabályzat szerint az új tantervi változat bevezetése kétféle módon lehetséges: *alternatív tantervként* (mikor ugyanaz a szak többféle tanterv alapján is elvégezhető), valamint *szakos alapprogramként*. Az alternatív tanterv előnye, hogy azt bárki választhatja, és a végzeteknek teljes értékű diplomát ad. A szakos alapprogramot ezzel szemben nem kötelező választani, és csak azok vehetik fel, akiknek ezt a tanszék engedélyezi; a végzeteknek nem diplomát, hanem annál alacsonyabb értékű bizonyítványt ad.

A fentiek alapján az ELTE könyvtárosképző tanszékeinek javaslata: a BTK Könyvtártudományi-

Informatikai Tanszékén a jelenlegi egy tanterv helyett a jövőben a hallgatók két tanterv alapján szerezhessenek egymással egyenértékű diplomát. Az első tanterv lényegében megegyezne a mostani reformváltozattal, melyet a Kari Tanács jóváhagyott. Ezt azok a hallgatók választanák, akik hagyományos könyvtárosképzést kívánnak kapni. A második tanterv azoknak felelne meg, akik – a hagyományos alapok elsajátítása után – intenzívebben foglalkoznának az informatikai ismeretekkel. Ez sem jelentené azonban az egyéb szakismeretek nemkívánatos háttérbe szorítását.

Két ilyen, az első-második szemesztertől világosan elhatárolt képzési irány mellett jobban kidomborulnának az egyes tantervek jellegzetességei. A megszerzendő diploma megfelelne a könyvtárosi és a könyvtáros-informatikus végzettségnek. Az utóbbi tartalmában körülbelül egyenlő lenne a hannoveri könyvtárosi szakiránnyal, noha – az óraszám keretei miatt – koncentráltabban történe az ismeretek átadása.

Az alternatív tanterv struktúrája

Bevezető képzési szakasz

I.	
Könyvtári és információs alapismeretek	2h
Katalogizálás I.	2h
Osztályozás I.	2h
Számítástechnikai ismeretek I.	2h
Az informatika alapjai	2h
Kommunikációelmélet	2h
II.	
Könyv- és könyvtártörténet I.	2h
Katalogizálás II.	2h
Osztályozás II.	2h
Számítástechnikai ismeretek II.	2h
Könyvtárügy, könyvtártan I.	2h

Törzsképzési szakasz

III.	
Könyv- és könyvtártörténet II.	2h
Katalogizálás III.	2h
Osztályozás III.	2h
Könyvtártan II.	2h
Információs technika és technológia	1h
Számítógépes hálózatok	2h
IV.	
Könyv- és könyvtártörténet III.	1h
Katalogizálás IV.	2h
Osztályozás IV.	2h
Könyvtártan III.	2h
Információkereső rendszerek I.	2h
A programozás alapjai I.	1h
Az adatbázis-programozás alapjai I.	1h

I. szigorlat

V.	
Tájékoztató I.	3h
Információforrások I.	1h
Információkereső rendszerek II.	2h
A programozás alapjai II.	1h
Az adatbázis-programozás alapjai II.	1h

VI.

Tájékoztató II.	2h
Információforrások II.	2h
Könyvtári és információs rendszerek	4h
Szakszeminárium (projekt munka)	2h
Szakszeminárium (adatbázis-építés)	2h

Könyvtári gyakorlat 1 hónap

VII.

Tájékoztató III.	1h
Információforrások III.	3h
Könyvtári és információs rendszerek II.	4h
Szakszeminárium (projekt munka)	2h
Szakszeminárium (adatbázis-építés)	2h

II. szigorlat

VIII.

Könyvtári gyakorlat II.	200h
Szakedolgozat	400h

Államvizsga

A javasolt tantervben a hagyományos (nem informatikai) órák aránya az informatikaiakhoz mérten 30:46; a hagyományos tantervben ez az arány körülbelül fordított.

Technikai felszereltség

Az informatikai ismeretek előtérbe kerülése megköveteli a tanszékek korszerű technikai felszerelését. A TEMPUS program erre a célra az első évben 130 000 DEM-et irányzott elő. Ennek segítségével korszerű laboratóriumot lehetett összeállítani.

Munkaeszközök: PC 80-386 számítógépek a szükséges hardverekkel és szoftverekkel, lézernyomtató hálózat, MS-DOS, UNIX és felhasználási szoftverek (lásd részletesebben – Ládi L. – Darányi S.: A TEMPUS és a Könyvtártudományi-Informatikai Tanszék komplex gépesítése. TMT, 39. köt. 5. sz. 1992. p. 215–220.). A hardverek és szoftverek kiválasztásánál a hannoveri főiskola tapasztalataira támaszkodtak.

A Digital Equipment cég PDP 11/44 számítógép szolgáltatása éveken át kiválóan bevált a hannoveri főiskolán, ezért 1991-ben a budapesti tanszéken is üzembe helyezték.

A számítógépes laboratóriumon kívül egyéb technikai eszközöket is kapott a magyar fél a TEMPUS-tól, mindenekelőtt egy fax-készüléket, amely technikailag lehetővé tette az állandó és sikeres munkakapcsolatok létrejöttét.

Az oktatók és a hallgatók nemzetközi kapcsolatai

A TEMPUS program egyik nagy haszna az oktatók nemzetközi munkakapcsolatainak gazdagodása. A tantervfejlesztési előmunkálatoknál már felsoroltakon kívül a program a következő személyes kapcsolatokat tette lehetővé:

► **Továbbképzés:** a magyar oktatók hannoveri, ill. deventeri tartózkodásuk alatt oktatási rendezvényeken vettek részt.

- ▶ **Vendégelőadások:** holland és német tanárok a budapesti egyetemen az 1990–91-es tanévben vendégelőadásokat tartottak.
- ▶ **Résztvétel nemzetközi tanácskozáson:** a magyar kollégák számára 1991 májusában lehetőség nyílt a Német Könyvtárosok Tanácskozásán való részvételre, és meghívást kaptak a Német Dokumentátorok Tanácskozására (1991 szeptemberében).
- ▶ **Sokoldalú kulturális kapcsolat** alakult ki a résztvevők között. A hollandok és németek úgy érzik, hogy a szakmai tapasztalatokon túl "újra felfedezték" az eddig csak felületesen ismert Magyarországot.

A hallgatóknak is számos csereprogramban való részvételre nyílt módjuk:

- ▶ Két holland hallgató (*Mario van Essen és Richard Hampsink*) Magyarországon végezte 3 hónapos szakmai gyakorlatát. Részt vettek a tanterv-összehasonlítás munkálataiban, tapasztalataikról beszámolót készítettek.
- ▶ Két budapesti hallgató (*Péterfi Rita és Mikulás Gábor*) egy-egy hónap gyakorlati időt Hollandiában töltött. További két hallgatót is várnak egy-egy hónapos gyakorlatra, elsősorban a számítógépes könyvtári munkával való ismerkedés céljából.
- ▶ Megjegyzendő, hogy a TEMPUS 7000 DEM-mel járult hozzá a hallgatóknak szervezett angol és német nyelvtanfolyamok finanszírozásához.

A konferencia résztvevői szövegeket a csereprogramok problémáiról is (nyelvi nehézségek, szállásgondok, az egyértelmű feladatmegadás szükségessége), de mindezekkel együtt a nemzetközi hallgatói cserét sikeresnek ítélték, és a jövőben is kívánatosnak tartják.

A TEMPUS anyagi hozzájárulása

A program első évében a TEMPUS a magyar felsőoktatási könyvtársképzés fejlesztése céljára az alábbi összegeket irányozta elő:

- ▶ A résztvevők mobilizálása érdekében hozzájárulás az oktatók és a hallgatók nyugati utazásaihoz: 60 000 DEM.
- ▶ A magyar könyvtársképzési tanterv fejlesztésének munkálataihoz: 20 000 DEM.
- ▶ Az ELTE két könyvtársképzési tanszékének technikai fejlesztésére: 130 000 DEM.
- ▶ Nyelvtanfolyamokra: 7000 DEM.
- ▶ Személyi költségekre: 25 000 DEM.
- ▶ Egyéb kiadások: 20 000 DEM.

Az éves hozzájárulás összesen 287 000 DEM/12 915 000 Ft.

Katsányi Sándor
(Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár)

Oktatási reform a Genfi Könyvtársképző Főiskolán

A szakirodalmi informatikusoknak világszerte drámai gyorsasággal és intenzitással fejlődő viszonyok között kell dolgozniuk, munkájuk során egyre újabb és újabb kihívásokhoz alkalmazkodniuk. E kihívások a következők: információrobbanás, technológiai fejlődés, a felhasználók folyamatos szociokulturális változásai. A fenti jelenségek nemegyszer korszakváltó átalakulásokat eredményeznek a könyvtárak, a levéltárak és a dokumentációs központok működésében.

Mindez sok gondot és fejtörést okoz azoknak is, akik a könyvtáros- és informatikusképzésért felelősek. Mind az egyes oktatóknak, mind pedig az oktatási intézményeknek több évvel előre kell látniuk a szakmai fejlődés és a munkaerőpiac alakulását, mert csak így tudják a képzési programokat a kor új követelményeihez igazítani. Több felsőfokú könyvtársképző intézmény már megértette ezt az új helyzetet, és alkalmazkodik hozzá (pl. a Montreali Könyvtár- és Információtudományi Főiskola, a Villeurbanne-i Országos Könyvtársképző Főiskola). A más hasonló intézményeknek a fentiek példáját kell követniük.

Az *Ecole de bibliothécaires de Genève* (= EBG, Genfi Könyvtársképző Főiskola) is megértette, hogy

oktatási politikája és képzési programja alapvető és átfogó revízióra szorul.

A jelenhez vezető út

Az EBG az egyetlen svájci felsőfokú könyvtársképző intézmény, 1918 óta működik. A hetvenes évekig a képzés felerészt általános kultúrtörténeti stúdiumokból, felerészt pedig hagyományos könyvtáros tárgyakból állt. 1974-ben két opciót vezettek be: a szakkönyvtárit, valamint a közművelődési és iskolai könyvtárit. A viszonylag lassú ütemű fejlődés a nyolcvanas évekre felgyorsult. Ily módon olyan új tantárgyak jelentek meg, mint a szakirodalmi mikroinformatika és a kommunikációelmélet. Ugyanakkor azt is be kellett látni, hogy a modernebb tananyagok bevezetésével csak bizonyos határig lehet a hallgatók óraszámát növelni. Ezért az időegyensúlyt a kultúrtörténeti tantárgyak csökkentésével oldották meg.

A tananyag fokozódó differencializálódása nem kívánt következményekkel is járt: az iskola működésében és szerkezetében túlzottá vált a széttagoltság. Ez számokban kifejezve azt jelenti, hogy 64 különböző előadást összesen 54 oktató tart meg. Az ilyen állapotok egyre nagyobb hátrányt jelentenek a